

Алексєєва Світлана Володимирівна

доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти

Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

ORCID <http://orcid.org/0000-0002-8132-0465>

ПРАКСІОЛОГІЧНІ ІНДИКАТОРИ ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Ключові слова:** праксіологія, педагогічна діяльність, професійна компетентність, якість освіти, ефективність освітнього процесу, рефлексивна практика, оцінювання результативності діяльності вчителя.*

Праксіологічний підхід у педагогіці розглядає діяльність педагога як цілісну систему дій, спрямованих на досягнення максимальної ефективності освітнього процесу. У цьому контексті праксіологічні індикатори якості педагогічної діяльності виступають критеріями, що дозволяють оцінити не лише результати, а й раціональність, цілеспрямованість, продуктивність та рефлексивність дій педагога.

Праксіологічні індикатори ґрунтуються на таких ключових принципах: *цілераціональність* (відповідність дій педагога поставленим освітнім цілям); *оптимальність* (раціональний вибір методів і засобів навчання щодо умов освітнього процесу); *ефективність* (досягнення максимальної результативності з мінімальними ресурсними витратами); *рефлексивність* (здатність педагога аналізувати власні дії, помилки та результати); *інноваційність* (здатність до пошуку нових підходів, інтеграції цифрових технологій і творчих рішень).

Запровадження праксіологічних індикаторів у систему внутрішнього забезпечення якості освіти дасть змогу здійснювати комплексну оцінку діяльності педагога (з урахуванням процесу й результату); підвищити рівень саморефлексії та самоменеджменту педагогічних кадрів; забезпечити зворотний зв'язок між якістю діяльності й якістю освітніх результатів; створити підґрунтя для формування індивідуальних траєкторій професійного розвитку.

Групи праксіологічних індикаторів якості педагогічної діяльності: *ціннісно-цільові* індикатори (орієнтація на освітні результати учнів і компетентнісний підхід; узгодженість педагогічних цілей із місією закладу освіти; усвідомлення суспільного значення педагогічної діяльності); *організаційно-діяльні* індикатори (раціональне планування й структурування освітнього процесу; гнучкість педагогічних дій у змінних умовах; використання інтерактивних, змішаних та цифрових форматів навчання); *когнітивно-методичні* індикатори (володіння сучасними педагогічними технологіями та цифровими інструментами; застосування дидактичних стратегій, що стимулюють критичне й творче мислення; вміння адаптувати навчальний матеріал до рівня і потреб здобувачів освіти); *комунікативно-рефлексивні* індикатори (здатність до конструктивної взаємодії з колегами, учнями та батьками; розвиток культури зворотного зв'язку; рефлексивний аналіз власної педагогічної практики); *результативно-оцінювальні* індикатори (стабільна динаміка навчальних досягнень учнів; позитивні результати моніторингів якості освіти; участь у професійних спільнотах, освітніх інноваціях, проєктах).

Праксіологічні індикатори якості педагогічної діяльності це, по суті, критерії успішної професійної дії, що дають змогу виміряти її ефективність. От наприклад, індикатори, пов'язані з результатами навчання учнів: динаміка навчальних досягнень (зростання середнього балу з предмета (порівняння з початком року/семестру; зменшення кількості учнів з низьким рівнем успішності; збільшення кількості учнів з високим рівнем успішності); сформованість ключових компетентностей (здатність учнів застосовувати знання на практиці (проєкти, дослідження, розв'язання практичних задач; рівень розвитку критичного та творчого мислення (вміння аналізувати, узагальнювати, аргументувати; рівень комунікативних навичок (вміння працювати в групі, вести дискусію, презентувати свою думку); результативність участі учнів у олімпіадах, конкурсах, турнірах (кількість переможців та призерів різних рівнів (шкільного, міського, обласного, всеукраїнського).

Якість роботи вчителя підтверджується також зовнішніми стейкхолдерами. Індикатори зовнішньої оцінки та взаємодії: результати зовнішнього оцінювання (результати ДПА (державної підсумкової атестації) та НМТ (національного мультипредметного тесту); задоволеність учасників освітнього процесу (результати анонімних анкетувань учнів та батьків щодо якості викладання та комунікації; відгуки колег-викладачів (при взаємовідвідуванні уроків); імідж та авторитет педагога (визнання в професійному співтоваристві (робота в методоб'єднаннях, журі конкурсів тощо).

Праксіологічні індикатори якості педагогічної діяльності є не лише інструментом контролю чи оцінювання, а передусім, засобом підвищення професійної ефективності педагога. Вони сприяють усвідомленню власної ролі у формуванні якості освіти, підсилюють аналітичну культуру вчителя та стимулюють розвиток інноваційного мислення, що є умовою сталого вдосконалення освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Топузов О., Алексєєва С., Ладоня К. (2025) Технології штучного інтелекту та цифрові інструменти в системі забезпечення якості закладів загальної середньої освіти. Artificial intelligence technologies and digital tools in the quality assurance system of general secondary education institutions. *Digital Transformation of Education: Challenges and Prospects*: Monograph / Institute of Pedagogy of NAES of Ukraine; [Electronic edition]. – Lomza – Kyiv, 2025. – С. 261-279. <https://doi.org/10.32405/mono-lomza-kyiv-2025-4-1>
2. Алексєєва С. (2025) Система забезпечення якості загальної середньої освіти на засадах сталого розвитку: стратегічні пріоритети та шляхи їх реалізації. *Theoretical and applied aspects of sustainable development of Ukrainian regions* : scientific monograph. Volume 1. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025 С. 359- 372. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745063> DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-539-6-15>
3. Алексєєва С. (2025) Філософські засади оцінювання професіоналізму педагогів в умовах війни. *Історія та філософія освіти в незалежній Україні*:

освітні й освітньо-філософські аспекти формування історичної пам'яті
[Електронний ресурс] : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ : Ін-т педагогіки НАПН України, 2025. С. 200-203 <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/746493>

4. Топузов, О., & Алексєєва, С. (2024). Забезпечення якості загальної середньої освіти: сучасні виклики та можливості. *Проблеми сучасного підручника*, (33), 266–272. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745824>
<https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-266-272>

5. Топузов О., Алексєєва С. Штучний інтелект та імерсивні технології в освітніх практиках: компенсація освітніх втрат у загальній середній освіті під час війни в Україні. Освіта для цифрової трансформації суспільства: монографія. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2024. С. 249-260.
<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744578>

Svitlana Aliksieieva

doctor of pedagogical sciences,
chief research fellow, department of monitoring
and evaluation of the quality of general secondary education,
Institute of Pedagogy of the National Academy
of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8132-0465>

PRAXEOLOGICAL INDICATORS OF THE QUALITY OF PEDAGOGICAL ACTIVITY

Keywords: praxeology; pedagogical activity; professional competence; quality of education; educational effectiveness; reflective practice; teacher performance evaluation.